

ОНІМНИЙ ПРОСТІР В РОМАНАХ О. ВІЛЬЧИНСЬКОГО «НЕВРАХОВАНА ЖЕРТВА», «СУТО ЛІТЕРАТУРНЕ УБИВСТВО»

Твори українських письменників не можливо уявити без імен чи прізвищ головних героїв, які певним чином доповнюють художній образ, роблячи твір колоритним. Саме тому ономастикон є невід'ємною частиною художнього літературного твору та в той же час формує самостійну науку – ономастику.

Ономастика, як спеціальна дисципліна, що займається вивченням власних імен та функціонування їх в мові та суспільстві була сформована ще за утворення перших держав, так, наприклад, в Стародавньому Римі та Греції існував поділ на власні імена та загальні назви. Проте своє визнання як наукова дисципліна ономастика отримала лише в 1959 році, підчас Першої української наради лінгвістів [1, с. 54].

Сьогодні елементи художньої ономастики можна побачити у творах Уласа Самчука, Марка Черемшини, Василя Стефаника, Лесі Українки, Мирослава Дочинця. Не винятком є і творчий доробок О. Вільчинського, а саме детективні твори «Неврахована жертва» та «Суто літературне убивство».

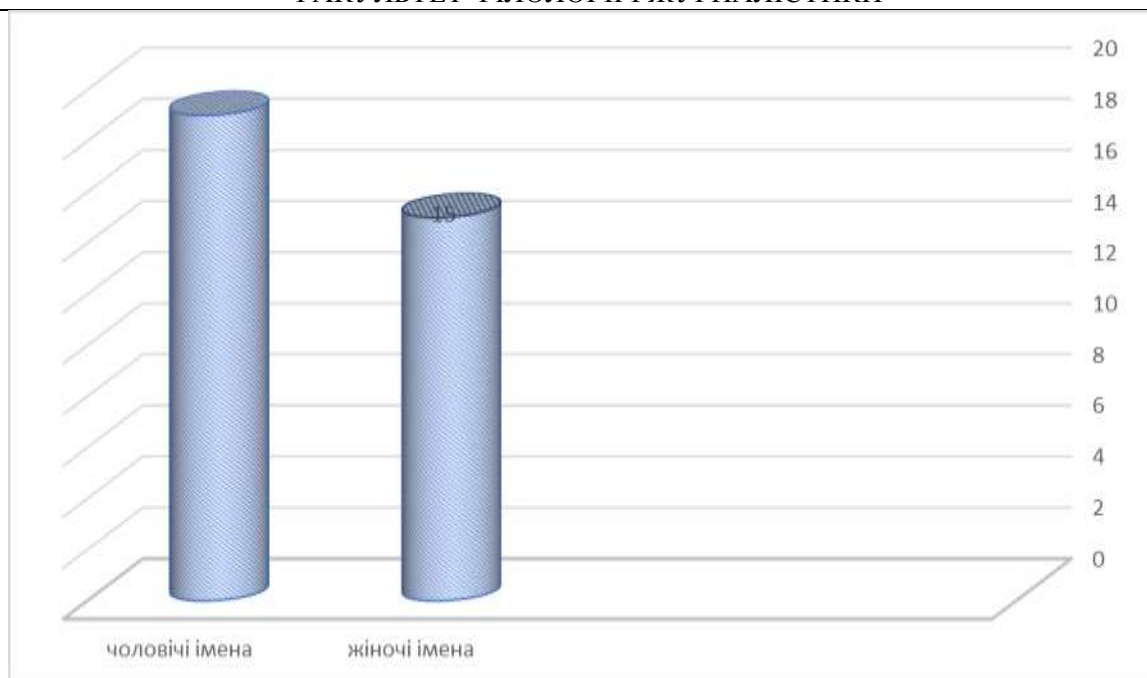
Для частини імен, що представлені у художньому творі О. Вільчинського «Неврахована жертва» та «Суто літературне убивство» виявлення внутрішньої форми не є актуальним. Насамперед це стосується імен героїв. Такі персонажі мають імена, узяті як зі звичайного українського антропонімікону, так і запозичені, а в творі вжиті відповідно до традицій називання. Побутують такі чоловічі імена: Євген, Іван, Андрій, Генік, Зиновій, Ігор, Адам, Георгій, Франко, Василь, Михайло, Жора, Кшись, Анатолій, Степан, Микола, Петро, Арсен, Володька [2].

Серед жіночих імен можна виокремити Софія, Марійка, Яніна, Олена, Яна, Ксюха, Кася, Стефа, Іра, Агнешка, Катаржина, Зоська, Валя, Ліана, Нінка [2].

Такий різновид онімів сприяє реалістичному, типовому зображенню персонажів, але й постає засобом індивідуалізації літературних героїв. Окрім власних імен, антропоніми можуть бути репрезентовані іншими структурно-семантичними моделями такими як прізвища: Арнольдович, Іванович [2].

Отже, з кількості використаних імен на сторінках детективних романів, «Неврахована жертва» та «Суто літературне убивство» письменника, можна простежити, що у романі використано 19 одиниць чоловічих імен та 15 жіночих імен, що вказано на графіку

Графік кількості чоловічих та жіночих імен у романах О. Вільчинського

Серед значної кількості антропонімів конструкції, що мають структуру ім'я та по батькові та тричленими – прізвище, ім'я та по батькові в творах не представлені. На приклад: Василь Юрківський «Василь Юрківський із самого початку опікувався мною як земляком і другом дитинства, хоч і був років на шість старшим» [2], Михайло Кушнір «Лише візитну картку Михайла Кушніра начальник міліції для чогось залишив у себе» [2], Яна Михайлишин «Звичайно, між стрибком з вікна нікому невідомої Ксюхи, однієї з тих, як сказала б Яна Михайлишин» [2].

Серед власних назв що зустрічаються на сторінках детективів письменника можна зустріти і топоніми, що мають особливе значення, адже вони, підпорядковуючись загальним законам художнього тексту, є експресивно і стилістично насиченими та визначають його просторовий чинник.

Топонімічний простір детективів О. Вільчинського «Неврахована жертва» та «Суто літературне убивство» якнайтісніше пов'язаний з усією змістовою системою твору, слугує засобом ідентифікації топонімічних об'єктів, позначений великим семантико-художнім потенціалом. Топонімія роману за своїм складом і структурою, варіативністю форм і стилістичними функціями відзначається широким розмаїттям.

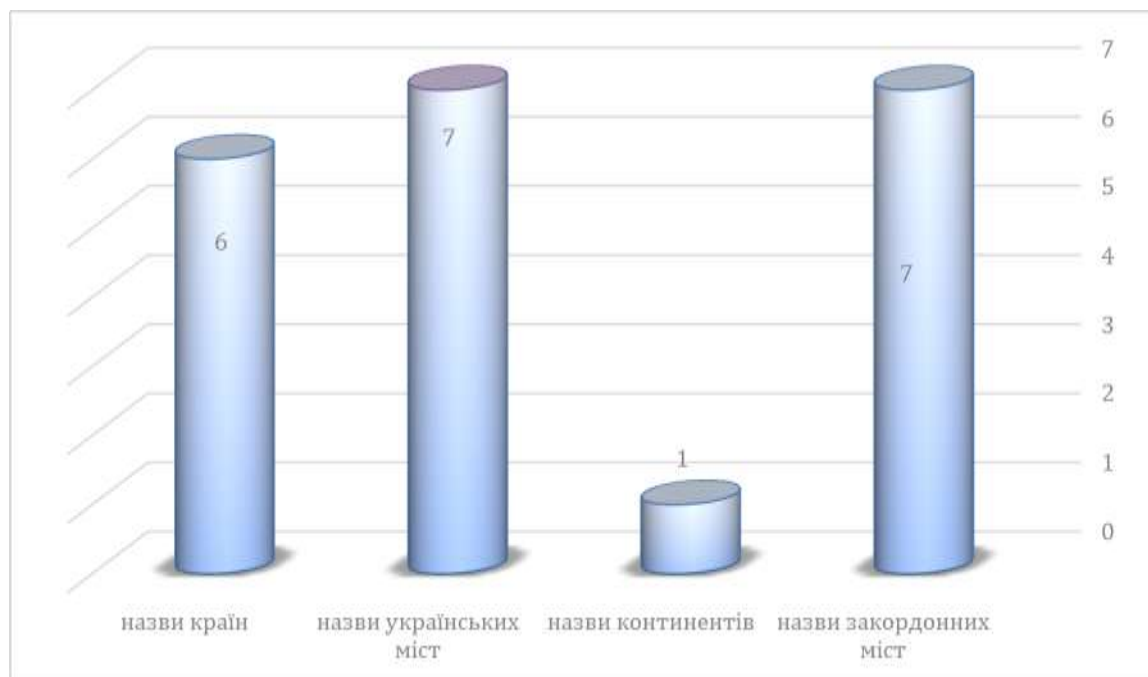
Серед топонімів, котрі письменник вживає у своїх детективних романах, можна виокремити такі розряди як: хороніми (назви територій), гідроніми (назви водних об'єктів), ойконіми (назви поселень), ороніми (назви елементів рельєфу), урбаноніми (назви міських об'єктів).

У творах О. Вільчинського серед ойконімів найбільше українських назв, проте значну кількість становлять і назви міст та країн, що знаходяться по сусідству з Україною чи за

кордоном. До таких назв можна віднести: Тюмень, Сибір, Польща, Варшава, Європа, село Гаї Муровані, Полтава, Львів, Перемишля, Люблін, Німеччина, Андора, Старий М'яст, Італія, Швейцарія, Україна, Перемишль, Київ, Південний берег, Штати, Чернівці, Закарпаття [2].

З огляду на кількість використаних назв українських міст та інших країн, можна зазначити, що у детективах О. Вільчинського можна простежити вживання назв країн – 6 одиниць, назви континентів – 1 одиниця, назви українських міст та містечок – 7 одиниць та назви закордонних міст – також 7 одиниць, що показано на графіку.

Графік різновидів ойконімів у романі О. Вільчинського

Натомість варто виокремити і наступні урбаноніми як назви вулиць, проспектів та районів. Оскільки у своїх детективах автор змушує своїх головних героїв постійно десь поспішати та мандрувати, то у творах можна знайти значну кількість різних назв: бульвар Шевченка, вулицею Острозького, Валова, Театральний бульвар, вулиця Сагайдачного, вул. Щавніцька, вулиця Маршалковській, Алея Неподлеглості, вулиця Раковецька, район Прага, Алея Єрозолимського, вуличка Ноаковського, Привокзальний майдан, проспект Злуки, вулиця Коперника, Збараський поворот [2].

У творах письменника є й ергоніми. Ергоніми – це найменування ділового об'єднання людей. У детективах можна побачити назви барів та ресторанів: «Едем», «Океан», «Назарія», «Грот», «Муза», «Корчма», «Фаворит», «Європа»; казино «Лас-Вегас»; телестудії «Місто»; піцерії «Болеро»; підприємства «СинДом»; крамниці «Центрум»; цукерні Славоміра Дубальського; костелу Святого Мартина; готелю «Галичина»; ринку «Ювілейний»; табору «Лісова казка» [2].

До назв напоїв та марок сигарет, що зустрічаються в романах можна віднести: сигарети «Прилуки», «Кемел», «Мальборо», напої «Бренді-кола», «Пшенична», «Фанта», «єспрессо», світле «Опілля», «Вермут», горілка «Стара фортеця», горілка «Тернопільська особлива» [2].

Серед онімів, що представлені у творах О. Вільчинського, є найменування, що мають інформативне спрямування, а також назви з антропонімною основою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербич С. О. Сучасна українська онімна лексика. Вісник НАН України. 2008. № 5. С. 54-60.
2. Вільчинський О. Неврахована жертва. Суто літературне вбивство. URL:https://chtyvo.org.ua/authors/Vilchynskiyi_Oleksandr/Nevrakhovana_zhertva_Suto_1_iteraturne_ubyvstvo/(дата звернення: 01.10.2023)

*Кантицька Ірина
Науковий керівник – проф. Вільчинська Тетяна*

ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ МЕТАФОР У ТВОРЧОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ А. НІКУЛІНОЇ

Концептуальна метафора займає одне з провідних місць у сучасній лінгвістиці, а теорія концептуальної метафори невинно розвивається, постійно набуваючи нових наукових інтерпретацій. Такий інтерес пояснюється розвитком та становленням когнітивної лінгвістики, за якою концептуальна метафора зуміла вийти за рамки елемента художнього тексту.

Дослідженню концептуальної метафори в різноманітних аспектах присвячені праці таких українських лінгвістів, як Т. П. Вільчинська [1], О.П. Воробйова [2], В.Г. Ніконова [4], О.А. Павлушенко [6], М.В. Скаб [7] та інших.

Автори теорії концептуальної метафори Дж. Лакофф та М. Джонсон зазначають, що «наша повсякденно-понятійна система, в рамках якої ми мислимо і діємо, є метафоричною за своєю суттю» [9, с. 200]. У своїй основоположній праці «Metaphors We Live By» науковці підкреслюють, що метафора є частиною усього нашого життя, вона пронизує його та знаходить своє відображення не тільки в мовленні, але й в мисленні та наших діях.

Концептуальна метафора виступає механізмом, за допомогою якого людина осмислює абстрактні поняття в більш конкретних термінах. Саме переорієнтація мовознавців з об'єкта – мовної одиниці на суб'єкт пізнання – людину (аналізується людина в мові і мова в людині), а також зосередження уваги на співвідношенні мови і мислення значною мірою забезпечили формування спочатку когнітивної лінгвістики, а пізніше – лінгвістичної концептології, або лінгвоконцептології [1, с. 65].